

مقاله پژوهشی
اصلی
Original
Article

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی دانشگاه فرهنگیان استان البرز

حمید احمدی هدایت،^۱ سالار علی مددی،^۲ کتایون حمیدی زاده^۳

چکیده

هدف: پژوهش حاضر، واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی دانشگاه فرهنگیان استان البرز بود. **روش:** در این پژوهش از روش پژوهش کیفی و از نوع پدیدارشناسی استفاده شد. جامعه آماری پژوهش، شامل دبیران کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی دانشگاه فرهنگیان استان البرز بود که با روش نمونه گیری هدفمند، ۲۴ نفر از دانشجومعلم (دختر و پسر) با معیار انتخاب شدند. به منظور جمع آوری داده ها، از مصاحبه نیمه سازمان یافته استفاده و فرایند مصاحبه ها تا زمانی ادامه یافت که اشباع نظرات حاصل شد. سپس متن مصاحبه ها با نرم افزار NVIVO کدگذاری شد و کدها در دو دسته مضمون اصلی و فرعی مشخص شدند. **یافته ها:** در پاسخ به پرسش تجربه زیسته دانشجومعلم از فعالیت در کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی، سه مضمون اصلی و ۱۴ مضمون فرعی استخراج شد و در پاسخ به سؤال راهکارهای افزایش علاقه دانشجومعلم به مشارکت در کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی دانشجویی، راه حلهایی ارائه شد. یافته ها از تجربه زیسته دانشجومعلم در کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی ناظر بر مشارکت اندک دانشجومعلم، ایرادهای مربوط به برنامه های انجمنهای علمی و کانونهای فرهنگی - اجتماعی و همچنین مشکلات ناشی از قوانین اداری و رویکردهای حاکم بر آنهاست. **نتیجه گیری:** برای مواجهه با مشکلات و افزایش مشارکت دانشجومعلم در برنامه ها و فعالیتهای راهکارهایی از قبیل اطلاع رسانی و آگاهی بخشی بیشتر به دانشجومعلم، ارائه امتیازات فرهنگی و

❖ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۳۰

۱. استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵. تهران، ایران (نویسنده مسئول).

h.hedayat@cfu.ac.ir

۲. کارشناس آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، cfu.ac.ir.salar_alimadadi

۳. استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵. تهران، ایران.

K_hamidizadeh@cfu.ac.ir

علمی به آنان، همکاری بیشتر مسئولان و اساتید، کیفیت بخشی به برنامه های فرهنگی و اصلاح فرایند اداری و قوانین به سیاستگذاران و مسئولان ارائه شد.

واژگان کلیدی: تجربه زیسته، دانشجومعلم، دانشگاه فرهنگیان، کانونهای فرهنگی - اجتماعی، انجمنهای علمی.

الف) مقدمه

دانشگاه علاوه بر محیط علمی، محیط اجتماعی و فرهنگی غنی برای یادگیری دانشجویان است. در واقع؛ دانشگاهها به تربیت و آماده سازی کسانی می پردازند که مقدرات کشور در دست آنهاست و دارای کارکردهای اساسی در زمینه پرورش منابع انسانی، تولید و انتشار دانش و همچنین اعتلای فرهنگ جامعه می باشند (زارعی متین و توره، ۱۳۸۶: ۷۸). از میان دانشگاههای کشور، دانشگاه فرهنگیان برای تأمین، تربیت و توانمندسازی منابع انسانی پیشرو در آموزش و پژوهش و تولید و ترویج علم نافع مورد نیاز آموزش و پرورش، سرآمد در آموزش و شایستگی های حرفه ای و تخصصی تربیت محور، توانمند در بهره گیری از فناوری های نوین آموزشی و تربیتی در انجام مأموریت های مبتنی بر معیارهای نظام اسلامی، توانمند در زمینه سازی برای شکوفایی استعدادها و شکل گیری هویت یکپارچه اسلامی - ایرانی - انقلابی دانشجومعلم، برخوردار از هیئت علمی و مدیران مؤمن، آراسته به فضائل اخلاق اسلامی، عامل به عمل صالح، تعالی جو و تحول آفرین، باورمند به جامعه عدل جهانی (جامعه مهدوی) و وابسته به وزارت آموزش و پرورش که با اهدافی نظیر تأمین و تربیت معلم، مدیران، مربیان، کارکنان و پژوهشگران برجسته، توانمندسازی و ارتقای شایستگی های عمومی، تخصصی و حرفه ای منابع انسانی، ایجاد تحول و نوآوری در نظام تربیت معلم کشور و ... اداره می شود. (اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۰)

در ساختار دانشگاهها از جمله دانشگاه فرهنگیان، یکی از امکانات و موقعیتهای مناسب که دانشجویان می توانند به پرورش و توسعه فردی و اجتماعی بپردازند، تشکیلات دانشجویی است. این تشکیلات عبارتند از: بسیج، انجمن اسلامی، هیئت، کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی دانشجویی. تشکلهای دانشجویی و از جمله کانونهای فرهنگی - اجتماعی می توانند بزرگترین منابع تولید و تقویت سرمایه اجتماعی دانشجویان باشند (شیری و مرشدی، ۱۳۸۹: ۱۷۳). فعالیت در این تشکیلات علاوه بر اینکه موجب افزایش توانایی کار گروهی و مدیریت تیم می شود، فواید و خواص دیگری نیز دارد. مدیریت زمان، ارتقای علمی، افزایش

آگاهی‌های فرهنگی و افزایش مهارت‌های اجتماعی، از جمله مهارت‌هایی است که یک فرد ممکن است با فعالیت در این تشکیلات به دست آورد. همچنین مهارت‌های اجتماعی دانشجویان از طریق فعالیت در این کانون‌ها و انجمن‌ها تقویت می‌شود، توانایی‌های علمی و فرهنگی آنان افزایش می‌یابد، نیازهای زیبایی شناختی‌شان تأمین و فرهیختگی‌شان افزون می‌شود (سراج‌زاده و ادهمی، ۱۳۸۷: ۱۳۶). همچنین خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی، نتیجه فعالیت‌های جمعی است. انسان‌ها وقتی در جمع قرار می‌گیرند، بیشتر خلاقیت خواهند داشت. (زارعی متین و توره، ۱۳۸۶: ۸۷)

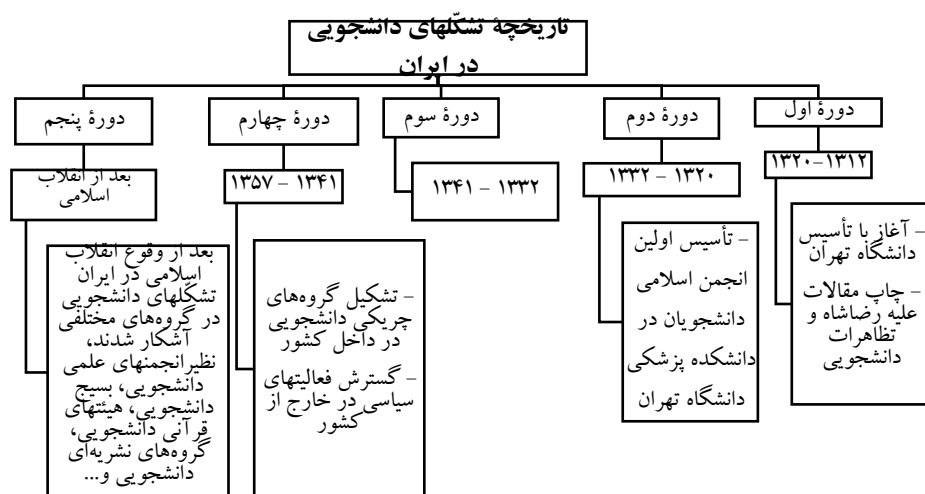
حس نیاز به ارتباط با دیگران، هویت‌یابی، نیاز به اثربخشی و تأثیرگذاری، کسب شهرت و تأیید اجتماعی، اطفای انرژی‌های جوانی و تحقق روحیات انتقادی و آرمانی، از جمله کارکردهای فردی- روانی تشکلهای و روشنگری و نقد، افزایش آگاهی و شعور جمعی سیاسی، ایجاد زمینه و فضا برای مشارکت سیاسی- اجتماعی دانشجویان، جامعه‌پذیری و بیان منافع، از جمله کارکردهای سیاسی تشکلهای دانشجویی‌اند (ابوالحسنی، ۱۳۸۸: ۶-۴). اگر هویت سیاسی، معنوی و علمی با هم مورد توجه قرار بگیرند، می‌توانند تأثیر مثبتی داشته باشند. در این باره، مقام معظم رهبری به ویژگی‌های جامعه دانشجویی اشاره می‌کنند و آنان را شور و شوق، استعداد وافر، آرزوی پیشرفت، امید به آینده، تحرک و آمادگی برای کار و تلاش و بشارتی بزرگ می‌شمارند. (زارعی متین و توره، ۱۳۸۶: ۹۰)

بنابر این، یکی از ابعاد تربیتی پنهان در دانشگاه‌ها، فعالیت‌های تشکلی دانشجویان است که نقش مهمی در ارتقا و تربیت بعد اجتماعی، علمی، هنری و... دانشجویان دارند. هر چه این فعالیت‌ها پررنگ‌تر صورت بگیرند و دانشجویان بیشتر و با کیفیت‌تر در آنها حضور پیدا کنند، بهتر است و نقش ارزشمندی در توسعه آنان خواهد داشت. غفلت از این موضوع، فعالیت‌های کانون‌های فرهنگی و انجمن‌های علمی را به حاشیه می‌برد و کارکرد خود را در آماده‌سازی دانشجویان برای آینده و همچنین شور و نشاط دانشگاه را کاهش می‌دهد.

۱. مبانی نظری

تشکلهای دانشجویی از اهمیت بسیاری برخوردارند؛ طوری که در آمریکا و سایر کشورهای غربی، اندیشمندان فواید زیادی برای آنها متصور شده‌اند. با این حال، موضوع تشکلهای دانشجویی در کشور ما از یک تمایز واضح برخوردار است که در غرب یافت نمی‌شود و آن عبارت است از اهداف والای الهی و انقلابی این تشکلهای. این تمایز زمانی خود را بیشتر نشان می‌دهد که تشکلهای دانشجویی در خارج از کشور، در نهایت به کلماتی مانند افزایش

مهارت‌های مدیریتی و رهبری یا افزایش قدرت ارتباط دانشجویان ختم می‌شود؛ اما در جمهوری اسلامی ایران بسیار متفاوت‌تر و متعالی‌تر است. تاریخچه تشکلهای دانشجویی در ایران را می‌توان در تصویر ۱ خلاصه کرد. (طهماسبی بلوک آباد و کمیلی فرد، ۱۳۹۵: ۳۶-۳۳)

تصویر ۱: تاریخچه تشکلهای دانشجویی در ایران

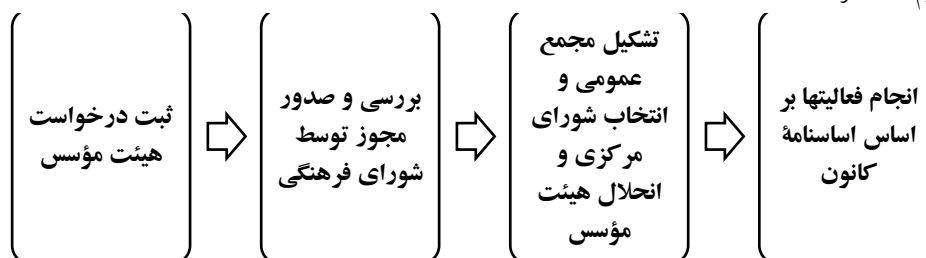
در تشکلهای دانشجویی با توجه به بیانات مقام معظم رهبری، ویژگی‌هایی نظیر «شناخت نیازهای کشور، مسئولیت‌پذیری و اثرگذاری»، «خاصیت تحرک، تربیت و تعالی‌بخشی تشکیلات»، «چارچوب اندیشه‌ای و تحلیلی صحیح»، «توجه به بعد اندیشه‌ای و نظری در تشکیلات»، «توجه به عرصه پیکار با باطل و دفاع از ارزشها در مقابل دشمنان»، «اثرگذاری بر افراد خارج از مجموعه»، «عوامل اثرگذار خارجی»، «خودباوری و هم‌افزایی تشکلهای»، «ویژگی‌های روحی و اخلاقی حاکم بر تشکل»، «عرصه‌های فعالیت تشکیلات» و «روحیه نظم و قانون‌مداری» عامل تحرک تشکیلات است. (همان)

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با درک زمان‌شناسانه در تحولات جهانی در عرصه منابع نیروی انسانی داوطلب و به منظور فعالیتهای مختلف دانشجویی و افزایش انگیزه آنان و ایجاد شور و نشاط اجتماعی و کمک به توسعه وفاق و سازگاری جمعی و به ویژه توجه به

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی ... ♦ ۱۱۳

اصل تغییر نیازها در نزد جوانان و با تأکید بر اصل مشتری مداری و توانمندسازی دانشجویان در عرصه‌های مختلف، از جمله فعالیتهای فرهنگی و ورزشی، مبادرت به راه‌اندازی انجمنهای علمی، کانونها، شوراها و نهادهای مختلف کرده است (باقری و همکاران، ۱۳۸۸: ۷۷). کانونهای فرهنگی-اجتماعی، نهادهایی‌اند که در زمینه‌هایی از قبیل دینی و مذهبی (اسلام‌شناسی، نماز و نیایش، امر به معروف و نهی از منکر، عفاف و حجاب، قرآن و عترت، مراسم، اعیاد، و وفیات مذهبی و...)، ادبی و هنری (ادبیات، فیلم و عکس، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی، صنایع دستی و...)، فرهنگ و اندیشه (مطالعات فرهنگی و...) و اجتماعی (جهاد یآوری، سازندگی، ایران‌شناسی، گردشگری، محیط زیست، آسیبهای اجتماعی، امداد و هلال احمر و...) فعالیت می‌کنند و به اختصار، کانون نامیده می‌شوند. این تشکلهای ماهیت علمی، صنفی، سیاسی و ورزشی نداشته، به منظور (با هدف) زمینه‌سازی رشد خلاقیت‌های فرهنگی دانشجویان، ساماندهی خواسته‌ها و تلاشهای خودانگیخته فرهنگی، هنری و اجتماعی دانشجویی و حمایت و هدایت این گروه از فعالیتها در جهت نیل به ارزشهای متعالی اسلامی و ایرانی شکل گرفته و بر هویت ملی و اسلامی، ارتقای سطح همکاری جمعی و بسط و تعمیق فرهنگ مشارکت در دانشگاهها، تأسیس و تقویت نهادهای مدنی و قانونمندی حوزه فعالیت‌های فرهنگی دانشجویان تأکید دارند. (آیین‌نامه کانونهای فرهنگی دانشجویان، ۱۳۸۸: فصل اول، ماده ۱ و تبصره ۱)

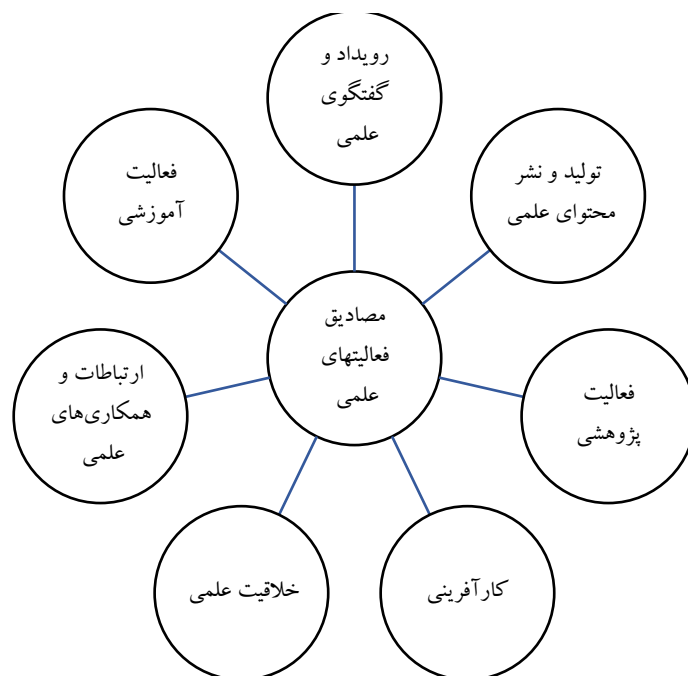
برای تشکیل این نهاد فرهنگی، باید حداقل سه نفر از دانشجویان علاقه‌مند به فعالیت فرهنگی، به عنوان هیئت مؤسس، تقاضای خود را مبنی بر تشکیل کانون در یکی از زمینه‌های مورد علاقه خویش، به دبیرخانه شورای فرهنگی دانشگاه ارائه کنند. این دانشجویان باید حداقل یک نیمسال تحصیلی خود را گذرانده باشند و حکم قطعی محرومیت از تحصیل نداشته باشند. شورای فرهنگی دانشگاه ظرف ۴۵ روز پس از دریافت و ثبت تقاضا، نسبت به صدور مجوز تأسیس کانون یا اعلام کتبی دلایل عدم صدور مجوز اقدام می‌کند. (همان: فصل دوم، ماده ۲ و ۱۰)

تصویر ۲: فرایند تشکیل کانونهای فرهنگی - اجتماعی دانشجویی

به هریک از دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه محل فعالیت کانون، که مطابق آیین نامه کانونهای فرهنگی - اجتماعی دانشجویان دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی به عضویت کانون درمی آیند و در چارچوب اساسنامه کانون به فعالیت می پردازند، عضو کانون اطلاق می شود. حداقل تعداد اعضا برای فعالیت یک کانون، ۱۵ نفر است (آیین نامه کانونهای فرهنگی دانشجویان، ۱۳۸۸: فصل اول، ماده ۳). فعالیت در کانونهای فرهنگی - هنری بنا بر ماهیت این کانونها، فعالیتی داوطلبانه است و اعضای فعال در این کانونها، افراد علاقه مند به فعالیت جمعی و معتقد به تأثیرگذاری عمل جمعی در رسیدن به اهداف اند. (شیری و مرشدی، ۱۳۸۹: ۱۶۵)

انجمن علمی دانشجویی، بخشی از اجتماع علمی را تشکیل می دهد که اعضای آن متشکل از دانشجویان علاقه مند به کار گروهی و داوطلبانه علمی است و در سطح دانشگاه فعالیت می کند. سال ۱۳۷۸، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با ابلاغ آیین نامه ای، تشکیل انجمنهای علمی دانشجویی را اعلام کرد. در مدت بسیار کوتاهی، تعداد زیادی از این انجمنها در دانشگاهها ایجاد شد و دانشجویان زیادی به فعالیت در آنها پرداختند (شارع پور و فاضلی، ۱۳۸۵: ۶۲). در هر دانشگاه می توان یک انجمن را متناظر با هر رشته یا گرایش دانشگاهی تشکیل داد. هر دانشجوی شاغل به تحصیل در رشته مرتبط با موضوع فعالیت انجمن می تواند مطابق این آیین نامه به عضویت انجمن در آید و با ثبت مشخصاتش در دفتر عضویت انجمن، در چارچوب اساسنامه انجمن به فعالیت بپردازد. عضو انجمن موظف به مشارکت فعالانه در فعالیتها و برنامه های انجمن است. تعداد اعضای انجمن نباید به کمتر از ۲۰ نفر برسد. انجمنها و اتحادیه ها صرفاً مجاز به فعالیتهای علمی (غیر سیاسی، غیر حزبی و غیر صنفی) و حسب مورد، مجاز به فعالیتهایی با ابعاد سیاسی و صنفی با رویکرد علمی و تخصصی اند. فعالیتهای انجمنها شامل مناظره و نقد علمی، هم اندیشی و نشستهای تخصصی، مطالعات و پژوهشهای علمی، نشر و ترویج یافته های علمی، برگزاری جشنواره ها و کنفرانسها، تولید و انتشار نشریه علمی می باشد. (امیریان زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۸)

تصویر ۳: مصادیق فعالیتهای علمی انجمنهای علمی دانشجویی

انجمنهای علمی فعال در رشته‌های مختلف، می‌توانند با تسهیل در فرایندهای آموزشی رشته‌های خود، نقش تکمیلی مهمی را در نظام دانشگاهی برعهده بگیرند؛ زیرا نظام آموزشی به دلایل متعدد، در چارچوب خاص و بعضاً غیر فعال به آموزش دانشجویان توجه نشان می‌دهد. اما تشکلهای علمی دانشجویی به دور از این قید و بندها، باید محلی برای گسترش علم و آموزش به دانشجویان و ایجاد موقعیتهای علمی برای ساخت و تولید ابزار جدید و همچنین آشنایی دانشجویان با جدیدترین دستاوردهای علمی باشند که خود باعث تسهیل در فرایند آموزشی و ارتقای سطح علمی دانشکده مربوط می‌شود. (ابوالحسنی، ۱۳۸۸: ۲۱)

تولید دانش از طریق رهبری علمی گروه‌های علمی، تحقیقات علمی، پروژه‌های تحقیقاتی، توسعه ارتباط دانشگاه با صنعت و مراکز تولیدی و اجرایی، توسعه ارتباط بین دانشگاهی و ایجاد رشته‌های ضروری، توسعه انجمنهای علمی بین استادان و دانشجویان، تغییر و تحول در شیوه‌های تدریس و به کارگیری امکانات به روز تحقیقاتی برای دانشجویان و بازدیدهای علمی امکان‌پذیر است (زارعی متین و توره، ۱۳۸۶: ۸۴). لذا انجمنهای علمی دانشجویی باید تلاش کنند با انجام فعالیتهایی نظیر فعالیتهای مذکور، تأثیر خود را بگذارند. بنابر این،

دانشجویان با شرکت در انجمنهای علمی، مهارتهایی نظیر آموزشی، پژوهشی، تبادل دانش، جامعه پذیری و کارآفرینی را کسب می کنند. (زمانی، ۱۳۸۶)

۲. پیشینه پژوهش

مشارکت در انجمنهای علمی و کانونهای فرهنگی - اجتماعی دانشجویی، تأثیر بسزایی در توسعه فردی و اجتماعی دانشجویان دارد. بررسی پژوهشهای گوناگون، فقر پژوهشی در موضوع کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی را نشان داد. در واقع؛ مقاله و پژوهشی که به طور مستقل به موضوع مقاله حاضر پرداخته باشد، یافت نشد؛ اما به برخی از مهم ترین پژوهشهای نزدیک و مرتبط با موضوع اشاره می شود که نتایج آنها به طور خلاصه در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: خلاصه پیشینه پژوهشهای انجام شده

ردیف	عنوان پژوهش	نویسندگان پژوهش	سال پژوهش	نتیجه
۱	تحلیل جامعه شناختی عوامل سیاسی، اقتصادی مؤثر بر جنبش دانشجویی پس از انقلاب اسلامی (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۹)	عین القضاتی و همکاران	۱۴۰۱	این پژوهش به دنبال یافتن چارچوبی برای تحلیل جنبش دانشجویی در فضای دانشگاههاست. داده برداری از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با جمعی از دبیران اتحادیه ها و تشکلهای دانشجویی و فعالان جنبش دانشجویی از ابتدای انقلاب تاکنون می باشد. چارچوب نهایی پژوهش شامل دو الگوی تشخیص و تعیین افت جنبش دانشجویی و توسعه جنبش دانشجویی است در الگوی تشخیص، سه مقوله اصلی علل ضعف جنبش و نشانه های افت شاخص جنبش دانشجویی و عواقب منفی دیده می شود. همچنین در الگوی توسعه جنبش دانشجویی، پنج مقوله اصلی شامل ماهیت های تقویت کننده، پدیده های محوری، راهبردها و پیامدها وجود دارد.

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی ... ♦ ۱۱۷

		شادمان فر و همکاران	۱۴۰۱	با بررسی ۱۲۸ سخنرانی از بیانات رهبر و تفکیک آنها براساس میزان ارتباطشان، ۴۸ مضمون پایه، ۱۳ مضمون سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر شامل « فلسفه وجودی، رسالت و اهداف»، «بستر تحقق رسالت و اهداف»، «فرهنگ و ویژگی متمایز کننده» و «عناصر مقوم تشکل دانشجویی» سازماندهی شد. و الگوی جامع نقش آفرینی ایده آل و مطلوب بسیج دانشجویی مبتنی بر نظام فکری مقام معظم رهبری استخراج گردید.
۱	بررسی راهکارهای افزایش مشارکت دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در فعالیتهای فرهنگی - اجتماعی	نامداری پژمان و همکاران	۱۴۰۱	نتایج تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد پنج دسته اصلی «عوامل پیش‌بینی»، «بستر سازها»، «تسهیل گران»، «راهبردها» و «سیستم پاداش دهی» ظاهر شدند. در مولفه اول سه زیر مفهوم «دانشجوشناسی»، «سیاست گذاری» و «نیازمحوری»، در مولفه دوم سه زیر مولفه «جو و فرهنگ»، «ساختار» و «بهینه سازی فرایندها»، در مولفه سوم سه زیر مفهوم «آگاهی بخشی»، «کشگری همیاران» و «محتواسازی» می گیرد. راهبردها، اشاره به روش های جذب دانشجوی معلمان دارد و مولفه آخر نیز از سه مفهوم «تناسب پاداش»، «انگیزه درونی» و «آثار پس‌آیندی» تشکیل می شود.
۲	آسیب شناسی انجمنهای علمی دانشجویی از منظر رویکرد کارکردگرایانه (انجمنهای علمی دانشگاه فردوسی مشهد)	اسلامی شعبیره و همکاران	۱۴۰۰	از مهم ترین امتیازهای اجتماعی برانگیزاننده کنش فردی و جمعی، کسب منزلت و شأن است. وجود مسائل زیاد انجمنهای علمی، نشئت گرفته از ارتباطات ضعیف، نظارت ساختاری پایین، مدیریت ضعیف مسئولان، ابهامات قانونی و منفعت طلبی شخصی اعضاست که به بی توجهی به پیدایش آسیبهای جدی منجر شده است. با بررسی تاریخچه فعالیت در انجمنها، نوع فعالیت دانشجویان از دغدغه های اجتماعی - فرهنگی به دغدغه های

			فردی تغییر ماهیت داده است؛ به گونه‌ای که اولویتهای اساسی دانشجویان، بیشتر ارزیابی فایده کار در یک تشکل دانشجویی، فارغ از اهداف و برنامه‌های کلی و ساختاری آن است. راه‌حلهای ارائه‌شده، عموماً در جهت حل مسائل سازمان و آیین‌نامه بیان شده‌اند. با توجه به نوع و سطح تعامل و روابط درون و برون‌سازمانی، در پژوهش حاضر به مواردی از قبیل ایجاد تعامل بین مدیر فرهنگی، معاون آموزش دانشکده و دانشجویان، استفاده از فضای مجازی در تبلیغات و اطلاع‌رسانی‌ها، ایجاد کانال ارتباطی برای انتقال تجارب گروههای قبلی و... اشاره شده است. دغدغه اساسی بسیاری از مصاحبه‌شوندگان، مسائل مالی است. راهکار حل این مسئله، گرایش به خودکفایی مالی از طریق تهیه اسپانسر مالی، برگزاری برنامه‌های درون و برون‌دانشگاهی، تهیه قرارداد مالی با دانشگاه و فروش دستاوردهای علمی-پژوهشی است.
۳	بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت دانشجویان در فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه غیرانتفاعی حکیم نظامی قوچان	بشارت‌نیا و طوسی معتمد	۱۳۹۹ نتایج آزمون فرضیات بیانگر این موضوع است که بین اعتماد اجتماعی، ارتباط اجتماعی، حمایت‌های مالی و معنوی دانشگاه، وضعیت شغلی با میزان مشارکت دانشجویان در فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی داخل دانشگاه رابطه معناداری وجود دارد اما بین سن، جنسیت، وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی، خودآگاهی با میزان مشارکت دانشجویان در فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی داخل دانشگاه رابطه معناداری وجود ندارد.
۴	مطالعه عوامل تأثیرگذار بر تقویت مشارکت اجتماعی دانشجویان در انجمنهای علمی	میرزایی و همکاران	۱۳۹۷ مشارکت اجتماعی دانشجویان در فعالیت انجمنهای علمی پایین است. در بین متغیرهای مستقل تحقیق؛ اعتماد اجتماعی، کارآمدی انجمنهای علمی، مزایای عضویت در انجمنها

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی ... ۱۱۹

دانشجویی (مورد مطالعه): انجمنهای علمی دانشگاه فردوسی مشهد)			و ارتباط انجمنها با گروه‌های آموزشی، با میزان مشارکت دانشجویان همبستگی معناداری دارند. در واقع؛ مشارکت دانشجویان در انجمنهای علمی تحت تأثیر منفعتی است که از مشارکت دریافت می‌کنند. منفعت آنی و قابل درک برای دانشجویان می‌تواند آنان را متقاعد به شرکت در چنین نهادها و انجمنهایی کند.
۵	بررسی میزان تفاوت توانایی بالقوه و بالفعل تشکلهای دانشجویی در تأثیرگذاری مهندسی فرهنگی در دانشگاه از نگاه دانشجویان	رنجبران	۱۳۹۴
۶	نقش انجمنهای دانشجویی در بالندگی رهبری دانشجویان دختر و پسر	امیریان زاده و همکاران	۱۳۹۰
۷	کانونهای فرهنگی - هنری و توسعه سرمایه اجتماعی؛ بررسی میزان و اشکال سرمایه اجتماعی کانونهای فرهنگی و هنری دانشگاههای تهران	شیری و مرشدی	۱۳۸۹

				دیگر، روابط خوب کانونهای مذهبی با مدیران دانشگاهی است. کانونهای هنری، به ویژه کانون موسیقی و کانون تئاتر و نیز کانونهایی که رویکرد عرفی دارند، تعامل و ارتباط سطح پایینی با مدیریت دانشگاه دارند و از مواردی نظیر شفاف نبودن سیاستهای فرهنگی و بوروکراسی بی مورد در حوزه فعالیتهای کانونی شکایت دارند.
۸	بررسی عوامل مرتبط با مشارکت اجتماعی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز	عبداله زاده و همکاران	۱۳۸۹	بین هویت اجتماعی و رضایت از خدمات دانشگاهی، با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد و میزان مشارکت اجتماعی دانشجویان بر اساس جنسیت آنان متفاوت است. مشارکت اجتماعی دانشجویان پسر بیشتر از دختران است.
۹	کارکردهای تشکلهای دانشجویی	ابوالحسنی	۱۳۸۸	تشکلهای دانشجویی براساس نیازهای فردی و سیستمی شکل گرفته اند که در صورت تقویت و اجازه فرصت برای ایفا کارکردهای مرتبط، موجب ایجاد اعتدال در نظامهای فردی و اجتماعی خواهند شد. در صورت ایجاد فرصت برای تشکلهای بعد از مدتی به علت ویژگی و قواعد سیستم اجتماعی ساختارها و کارکردهای آنها تصحیح و تکمیل خواهد شد و در غیر این صورت، ایجاد محدودیت و مشکلات برای تشکلهای مانع بروز کارکردهای مناسب و موجب ظهور کارکردهای منفی خواهد شد.
۱۰	بررسی تفاوتهای قومیتی دانشجویان از فعالیت در کانونهای فرهنگی دانشگاهها	سراج زاده و ادهمی	۱۳۸۷	در بررسی دانشجویان با قومتهای مختلف، نشان داده شد که عضویت در کانونهای فرهنگی مختلف، مقداری از قوم شخص تأثیر می پذیرد؛ اما عضویت در این تشکلهای به منظور ایجاد روابط اجتماعی بین هم قومی و افزایش نفوذ اجتماعی در محیطهای دانشگاهی نیست.

با توجه به پژوهشهای انجام شده (جدول ۱)، ملاحظه می شود که مطالعات مختلف، دلایلی نظیر ارتباطات ضعیف، نظارت ساختاری پایین، مدیریت ضعیف مسئولان، ابهامات قانونی، منفعت طلبی شخصی اعضا، مسائل مالی، فضای ایجاد شده توسط مدیریت دانشگاهها و اعمال محدودیتهای گسترده را از دلایل افت مشارکت دانشجویان در کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی می دانند (اسلامی شعبیره و همکاران، ۱۴۰۰؛ شیری و مرشدی، ۱۳۸۹). عده ای دیگر، اعتماد اجتماعی، ارتباط اجتماعی، حمایت های مالی و معنوی دانشگاه، وضعیت شغلی، کارآمدی انجمنهای علمی، مزایای عضویت در انجمنها، عوامل شخصیتی، محیطی، زمینه ای و عوامل قبل از ورود به دانشگاه را در میزان مشارکت بالای دانشجویان در فعالیتهای مؤثر دانسته اند (بشارت نیا و طوسی معتمد، ۱۳۹۹؛ میرزایی و همکاران، ۱۳۹۷؛ امیریان زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ عبدالله زاده و همکاران، ۱۳۸۹). برخی از پژوهشها نیز ایجاد اعتدال در نظامهای فردی و اجتماعی، افزایش توانمندسازی دانشجویان در سه سطح فردی، گروهی و اجتماعی، تأثیر در مهندسی فرهنگی و کسب منزلت و شأن اجتماعی را از فواید شرکت دانشجویان در این نوع تشکلهای می دانند (اسلامی شعبیره و همکاران، ۱۴۰۰؛ امیریان زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ ابوالحسنی، ۱۳۸۸). همچنین تأثیر قومیت بر مشارکت و متمرکز شدن در یک کانون یا انجمن خاص کم و بین سن، جنسیت، وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی، خودآگاهی با میزان مشارکت دانشجویان در فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی داخل دانشگاه رابطه معناداری وجود ندارد (بشارت نیا و طوسی معتمد، ۱۳۹۹؛ سراج زاده و ادهمی، ۱۳۸۷). عین القضاتی و همکاران (۱۴۰۱) با تحلیل جامعه شناختی عوامل سیاسی، اقتصادی مؤثر بر جنبش دانشجویی پس انقلاب اسلامی، نشانه های افت جنبش دانشجویی را فاصله از آرمانهای انقلاب، کاهش مشارکت و صنفی و رفاهی شدن تشکلهای دانسته و عواقب ضعف جنبش دانشجویی را رشد فردگرایی دانشجویان، تغییر از عامل جریان ساز پیشرو به موضع انفعال و رشد جریانهای التقاطی بیان می کند.

وجه تمایز و نوآوری این پژوهش نسبت به پژوهشهای پیش گفته، این است که تجارب زیسته دبیران کانونها و انجمنهای دانشگاه فرهنگیان البرز گردآوری شده که تاکنون به آن پرداخته نشده است.

۳. هدف پژوهش

با بررسی پژوهشها انجام شده در خصوص مشارکت دانشجو معلمان در کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی و ضرورت توجه به برنامه های آنها در تربیت نسل فرهیخته دانشگاه فرهنگیان، لازم است عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجو معلمان در فعالیتهای فرهنگی -

اجتماعی و علمی دانشجویی، بررسی و در راستای مشارکت حداکثری، اصلاحات لازم را در روند و رویه‌های ناصواب ارائه شود؛ لذا هدف اصلی این پژوهش، واکاوی تجارب زیسته دبیران کانونهای فرهنگی-هنری و انجمنهای علمی دانشگاه فرهنگیان البرز است.

۴. سؤالات پژوهش

- تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی-اجتماعی و انجمنهای علمی از برنامه‌ها و فعالیتهای دانشجومعلم‌ان دانشگاه فرهنگیان استان البرز در تشکلهای دانشجویی چیست؟
- مبتنی بر تجارب زیسته دبیران کانونهای فرهنگی-اجتماعی و انجمنهای علمی در دانشگاه فرهنگیان استان البرز، چه راهکارهایی برای افزایش علاقه و مشارکت دانشجومعلم‌ان به فعالیت در تشکلهای دانشجویی می‌توان پیشنهاد کرد؟

ب) روش پژوهش

پژوهش حاضر به شیوه کیفی و با روش پدیدارشناسی انجام شده است. پژوهش کیفی نوعی تحقیق اجتماعی است و بر رویکردهایی تمرکز دارد که افراد از طریق آنها به تجربیات خود معنا می‌بخشند و دنیایی را که در آن زندگی می‌کنند، توصیف و تفسیر می‌کنند و هدف آن عبارت است از درک، توصیف و تفسیر پدیده‌های مورد پژوهش در محیط طبیعی. پژوهش کیفی به کمک داده‌هایی که با عدد اندازه‌گیری نمی‌شوند، تجارب و دیدگاههای افرادی را که به آنها شرکت‌کننده گفته می‌شود، برای مفهومی واحد (که اغلب پدیده نامیده می‌شود) پژوهش می‌کند (دلور، ۱۴۰۱: ۲۵۳) و به پژوهشگر امکان پژوهش روی تجربیات زنده، هیجانات و احساسات، تحرک اجتماعی، تعاملات بین افراد و جوامع، علل ظهور و از بین رفتن پدیده‌ها و همچنین کشف درونیات و ذهنیت و نگرش افراد را می‌دهد (پرهوده و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۳). در این روش به دنبال تجربیات زیسته افراد از موضوع هستیم. تجربه زیسته واقعی است که به طور آنی بروز می‌کند و انسان نسبت به آن آگاهی انعکاسی دارد؛ آگاهی‌ای که به او داده نشده و با تفکر به دست نمی‌آید، بلکه این آگاهی نسبت به خود در لحظه است که به صورت رفت و برگشتی صورت می‌گیرد. (دیلتای، ۱۹۸۵)

پدیدارشناسی، نحوه انتخاب انسان و نحوه فهمیدن او را می‌بیند و در نتیجه، انتخاب و فهمیدن جهان را ملاحظه می‌کند. مقصود پدیدارشناسی، عاری کردن شناسایی از پیش‌داوری‌ها، عادات و عقایدی است که مانع دریافت داده‌های بی‌واسطه می‌شوند. مهم‌ترین نکته در این روش، توصیف پدیده‌ها به همان نحوی است که خود را نمایان می‌کنند (احمدی

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی ... ♦ ۱۲۳

هدایت، ۱۴۰۲: ۱۵-۱۴). نظریه پردازان پدیدارشناسی، بر دیدگاههای عاملان مورد بررسی و کنش و واکنشی که فرد در جریان تعاملات روزمره و به دنبال تفسیرهای ذهنی و معنایی که از کنشهای هم دارند، همچنین تجارب زیسته عاملان در جریان کنشهای متقابل اجتماعی تأکید دارند (پرموده و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۶). در این پژوهش تلاش شده است تجربیات دبیران کانونهای فرهنگی- اجتماعی و انجمنهای علمی دانشگاه فرهنگیان استان البرز در فعالیتهای، به گونه‌ای که زیست کرده‌اند، نشان داده شود.

جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان استان البرز بود که با روش نمونه‌گیری هدفمند، ۲۴ نفر از آنان با دو معیار عضویت فعال در کانونهای فرهنگی- اجتماعی و انجمنهای علمی و دبیری کانونهای فرهنگی- اجتماعی و انجمنهای علمی انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه نیمه سازمان‌یافته استفاده شده است و فرایند مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافته که اطلاعات بیشتری از مصاحبه‌ها حاصل نشد و تکرار الگوهای داده‌ای مشاهده می‌شد. مصاحبه‌ها حضوری و مجازی صورت گرفت. انجام هر مصاحبه بین ۲۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید. ابتدا هر مصاحبه ضبط و مکتوب شد؛ سپس فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش کدگذاری و با نرم‌افزار Nvivo صورت گرفت؛ بدین صورت که با خواندن خط به خط مصاحبه‌ها، مضامین اصلی استخراج شدند و در مرحله آخر، دسته‌بندی نهایی مضامین صورت گرفت. گفتنی است به منظور اطمینان از مضامین استخراج‌شده، مصاحبه‌ها در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار داده شد تا پایایی داده‌ها تعیین شود. روند انجام پژوهش به طور خلاصه در روندنما نمایش داده شده است.

جدول ۱: مشخصات شرکت‌کنندگان

ورودی	جنسیت	رشته تحصیلی
۱۳۹۸	زن (۱۲ نفر)	آموزش ابتدایی
۱۳۹۹		آموزش تاریخ
۱۴۰۰	مرد (۱۲ نفر)	آموزش جغرافیا
۱۴۰۱		آموزش علوم اجتماعی
		آموزش راهنمایی و مشاوره

ج) یافته‌های پژوهش

پس از انجام مصاحبه‌ها و تحلیل آنها، تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی دانشگاه فرهنگیان استان البرز از شرکت در برنامه‌ها و فعالیتهای، در سه مضمون اصلی و ۱۴ مضمون فرعی قرار گرفت.

مضامین اصلی	مضامین فرعی
مشارکت اندک دانشجومعلم	عدم آگاهی از برنامه‌های انجمنها و کانونها ناهماهنگی میان اعضا عدم مسئولیت پذیری اعضا عدم ارتباط میان برنامه‌ها و حرفه دانشجومعلم انگیزه‌های نادرست مشارکت
برنامه‌های انجمنهای علمی و کانونهای فرهنگی - اجتماعی	عدم جذابیت موضوعات برنامه‌های تکراری کیفیت ضعیف برنامه‌ها زمان‌بندی نامناسب برگزاری برنامه‌ها
قوانین اداری و رویکردها	عدم هماهنگی میان بخش‌های مختلف اداری فرایند زمان‌بر اخذ مجوز مشکلات مالی رویکردها و دیدگاههای نادرست به انجمنهای علمی و کانونهای فرهنگی - اجتماعی

۱. مشارکت اندک دانشجومعلم

عدم آگاهی از برنامه‌های انجمنها و کانونها: یکی از گامهای مهم در ترغیب و مشارکت دانشجومعلم در هر فعالیتی اطلاع‌رسانی صحیح و به موقع و همچنین آگاهی بخشی نسبی به امتیازات و ویژگی‌های این دسته از فعالیتهاست. همچنین به منظور اینکه دبیران و شورای مرکزی این تشکلهای در فرایندهای اداری گیر نکنند و بتوانند به نحو احسن فعالیتهای مد نظر خود را انجام دهند، باید به صورت کامل با فرایند آن آشنا شوند. در غیر این صورت، افت مشارکت اتفاق می‌افتد و تمایل به فعالیت کاهش می‌یابد.

مصاحبه‌شونده ۱: «آشنایی با این گونه فعالیتهای که بیشتر این دلایل به این برمی‌گردد که آنها شناختی به این کارها ندارد که می‌توانند چقدر بر روی دیگران اثرگذار باشند».

مصاحبه‌شونده ۱۰: «مشارکت بچه‌ها کمه. شاید اگه اطلاع‌رسانی‌ها و ثبت‌نام توی اون تشکل، مشارکت توی برگزاری بعضی از فعالیتهای، مسابقات و... بیشتر بشه، مشارکت خیلی بهتر میشه. اگه یه دفتر برای اون انجمن در نظر گرفته بشه، مثل اکثر دانشگاههای دیگه».

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی ... ♦ ۱۲۵

مصاحبه‌شونده ۷: «یکی از مهم‌ترین دلایل این موضوع، عدم داشتن اطلاعات کافی درباره کانونها و انجمنهاست. یکی از مشکلات بزرگ، عدم اطلاع‌رسانی است. چندین بار از دانشجویهای ترمهای بالاتر شنیدم که می‌گفتند اطلاع‌رسانی برای بچه‌های ترمهای پایین‌تر انجام می‌شود و ما از چیزی اطلاعی نداریم».

ناهماهنگی میان اعضا: از جمله عوامل مؤثر در کارآمدی و نظم تشکلهای دانشجویی، هماهنگی و ارتباط میان اعضای آن تشکل است. این هماهنگی منجر به تقسیم وظایف، برنامه‌ریزی بهتر و ارائه ایده‌های خلاقانه در برگزاری برنامه‌ها می‌شود. همچنین می‌تواند موجب ایجاد انگیزه و شور و اشتیاق در دانشجویان دیگر برای جذب و فعالیت در آن تشکل شود.

مصاحبه‌شونده ۲: «میزان مشارکت فعال و ابتکار عمل دانشجومعلم‌ان در برنامه‌های انجمنها و کانونها و خلاقیت و تدوین مناسب برنامه‌ها با همدیگر رابطه دوسویه دارند. عدم هماهنگی میان اعضا مشارکت را کم می‌کند، این خیلی خودم دیدم».

مصاحبه‌شونده ۳: «عدم پویایی اعضا، بقیه رو هم نسبت به کارآمدی برنامه‌های اونا دل‌سرد می‌کند، برگزاری یک سری نشستهای یکنواخت و بی‌روح اصلاً نمی‌تونه تأثیر مناسبی روی میزان مشارکت بذاره، فعالیت هر چقدر ترکیبی و منسجم باشه، جذابیتش دوجندان میشه».

عدم مسئولیت‌پذیری اعضا: مسئولیت‌پذیری نوعی احساس التزام به عمل با واکنش فردی در موقعیتهای گوناگون به دلیل تقید سایرین است. اهمیت مسئولیت‌پذیری در اسلام به حدی است که در بسیاری از تفاسیر از آن به عنوان امانت الهی یا همان تعهد و قبول مسئولیت یاد شده است (فضل‌اللهی قمی، ۱۳۹۴). مسئولیت‌پذیری و وظیفه‌شناسی از مهارتهای اجتماعی به شمار می‌رود که افراد در محیط‌های بیرونی نظیر مدرسه و دانشگاه آن را کسب می‌کنند. دانشجویان با مشارکتهای گوناگون در اجتماعات، این مهارت را در خود تقویت می‌کنند. اعضای کانونها با احساس این وظیفه، تلاش می‌کنند تا کار محول‌شده را به موقع و به درستی انجام دهند.

مصاحبه‌شونده ۵: «در برگزاری مراسمات، فقط تعداد محدودی در حد ۲، ۳ نفر کمک می‌کنند و اکثر مسئولیتها و کارها را خود دبیر انجام می‌دهد و بچه‌ها مشارکت زیادی ندارند و همین تعداد کم هم با چندین بار تذکر و اصرار به کمک می‌آیند».

مصاحبه‌شونده ۹: «باید خودت پیگیر همه چی باشی تا انجام بشه و گرنه سپردن کاری به بقیه انجام‌شدنی نیست. ما چند تا کار و طرح خواستیم انجام بدیم خیلیاش نشد».

عدم ارتباط میان برنامه‌ها و حرفه دانشجومعلم‌ان: اولین و اساسی‌ترین گام در تدوین و اجرای برنامه‌های فرهنگی، و اجرای صحیح و مبتنی بر واقعیت، فرایند نیازسنجی است (نامداری پژمان و همکاران، ۱۴۰۱: ۸۷). هر فرد به دنبال توسعه حرفه‌ای خویش در حوزه کار و فعالیتش است. افزایش توانایی‌ها و هویت حرفه‌ای و شغلی، از جمله کارکردهای تشکلهای ذکر می‌شود. تشکلهای باید بتوانند افرادی را تربیت کنند که شهروندان خوبی برای جامعه بوده و آماده ایفای نقشهای خود در جامعه جدید باشند (ابوالحسنی، ۱۳۸۸: ۲۱). دانشجومعلم‌ان به سبب مشخص بودن وضعیتشان و شناخت و دید کلی به موضوعات، به برنامه‌ها و مهارتهایی نیاز دارند که بتوانند در آینده، معلمی خوب و تأثیرگذار باشند. آنان به دنبال کارگاههایی نظیر کارگاههای فن بیان و سخنوری، کارگاههای تولید محتوای آموزشی و کارگاههای پژوهشی‌اند تا بتوانند به معلمی کوشا و پویا تبدیل شوند.

مصاحبه‌شونده ۱۱: «دانشجومعلم‌ان بیشتر به دنبال برنامه‌هایی هستن که به درد تخصص و آینده‌شون بخوره، مثلاً با مقایسه دو برنامه (۱) بررسی و معرفی منابع ارشد و (۲) نهضت ملی شدن صنعت نفت که برگزار شد و با بررسی میزان مشارکت در آنها میشه فهمید که دانشجومعلم‌ان از برنامه‌های کاربردی مثل معرفی منابع ارشد بیشتر استقبال میکنن».

مصاحبه‌شونده ۲: «با توجه به تجربه‌ام، علل عدم مشارکت حداکثری دانشجومعلم‌ان در فعالیتهای کانونها و انجمنها در ابتدا کاربردی نبودن آن فعالیت در زندگی و شغل آنهاست و فکر می‌کنند شرکت در آن فعالیت وقت تلف کردن محسوب می‌شود».

انگیزه‌های نادرست از مشارکت: تشکیل کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی دانشجویی با اهداف والایی نظیر ارتقای سطح دانش، تولید و ساخت علم، ترویج فرهنگ ایرانی - اسلامی و ... صورت می‌گیرد و در کنار آن به منظور جذب و تشویق دانشجویان، برای آنان امتیازات مادی و معنوی نیز در نظر گرفته می‌شود. مصاحبه با مشارکت کنندگان نشان می‌دهد اهداف اصلی تشکیل انجمنها در سایه اهداف جزیی جذب و تشویق دانشجویان قرار گرفته است.

مصاحبه‌شونده ۱: «خب درباره انجمن خودمون، حقیقتش با توجه به برنامه‌هایی که برگزار کردیم، اکثر دانشجومعلم‌ان صرفاً با هدف اخذ گواهی حضور توی برنامه‌ها شرکت میکنن، نه اینکه واقعاً چیز جدید و مفیدی بخوان یاد بگیرن».

مصاحبه‌شونده ۱۲: «خیلیا چون هیچ سودی براشون نداره نمیان تو کارا؛ اگر بچه‌ها یک خیر و برکتی ببینن از کارا میان و بچه‌ها به این خاطر نمیان».

۲. برنامه‌های انجمنهای علمی و کانونهای فرهنگی - اجتماعی

عدم جذابیت موضوعات: انتخاب موضوع در برگزاری برنامه‌ها و کارگاهها، عامل تعیین‌کننده موفقیت یا شکست آن برنامه است. موضوعی که مرتبط، جذاب و مناسب مخاطبان باشد، اساس موفقیت برنامه را فراهم می‌کند. برای جلب توجه دانشجویان به برنامه‌های انجمنها و تشکلهای، قبل از هر چیز می‌بایست موضوعات جذاب که زمینه ارتباط دانشجویان با انجمنها و تشکلهای را فراهم کند، انتخاب شود.

مصاحبه‌شونده ۱۷: «موضوعاتی که مجوز برگزاری می‌گیرن برای دانشجوها جذابیت ندارن و برای همین هم کسی استقبال نمی‌کنه».

مصاحبه‌شونده ۵: «برنامه‌هایی که ارائه میشه با علایق بچه‌ها جور نیست، هم تکراریه هم جذاب نیست و هم اغلب به کارشون نمیداد».

برنامه‌های تکراری: عدم خلاقیت در برنامه‌ها و ارائه برنامه‌های تکراری، ممکن است از طرف اعضا باشد یا فضای حاکم در دانشگاه اجازه خلاقیت به آنان را ندهد. به هر دلیل؛ ارائه برنامه‌های تکراری و فاقد جذابیت و خلاقیت، مشارکت دانشجویان را کم کرده، بی‌تفاوتی نسبت به سایر برنامه‌های انجمنها و تشکلهای را رواج می‌دهد.

مصاحبه‌شونده ۸: «برنامه‌های مناسبی، تکراری و بی‌روح، بدون ارائه مطالب جدید برگزار می‌شود».

مصاحبه‌شونده ۱۶: «هر برنامه مفیدی در زمینه‌های مختلف علمی، فرهنگی، اخلاق کاربردی و تفریحی می‌تونه مشارکت دانشجومعلم‌ان رو جلب کنه، اما خب متأسفانه برنامه‌ها همه‌اش تکراری است».

کیفیت ضعیف برنامه‌ها: دانشجومعلم‌ان عناصر اصلی‌اند که می‌بایست از نتایج برنامه‌ها و فعالیتها بهره‌مند شوند. تمامی فعالیتها و اقدامات می‌بایست در راستای رضایتمندی دانشجومعلم‌ان و دستیابی آنان به شایستگی‌های علمی و فرهنگی مورد انتظار باشد. تحقق این امر نیازمند ارائه برنامه‌هایی با کیفیت مطلوب است. گاهی برنامه‌های ارائه‌شده در راستای اهداف ذکر شده نیستند و کیفیت لازم را برای رشد دانشجومعلم‌ان و پرورش شایستگی‌های مورد انتظار ندارند.

مصاحبه‌شونده ۱۰: «موضوع دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد، استاد و مدرّس دوره یا کارگاهی است که برگزار می‌شود؛ چون اگر محبوبیت و مقبولیت نداشته باشد، یعنی شناخته شده و معروف نباشد و از طرفی مدرک تحصیلی قابل‌قبولی نداشته باشد، دانشجویان تمایلی به شرکت در کلاسهای او ندارند».

مصاحبه‌شونده ۱۲: «مورد بعدی این هست که اگر استاد خوبی در کارگاهها به کار گرفته نشود، ممکن است یک کارگاه دانشجو را از تمام فعالیتها سرد کند و دیگر نخواهد در آن شرکت کند».

زمان‌بندی نامناسب ارائه برنامه‌ها: در تمامی مؤلفه‌های ذکر شده، عدم شناخت مخاطب منشأ کاستی‌های مطرح‌شده توسط مشارکت‌کنندگان است. شناخت مخاطب از مباحث فرهنگی، اهمیت دارد؛ اما در تربیت معلمان اهمیتی فزاینده دارد. یکی از نمودهای عدم شناخت مخاطبان تربیت معلم در مباحث فرهنگی، ارائه برنامه‌های فرهنگی انجمنها در زمان نامناسب است. زمانی برنامه‌های انجمن ارائه می‌شود که کمترین میزان مشارکت دانشجو معلمان را در پی دارد.

مصاحبه‌شونده ۱۵: «همین‌طور نبود زمان مناسب برای اجرای اصولی نشستها و برنامه‌ها و تداخل با بیشتر کلاسها و امتحانات».

مصاحبه‌شونده ۱۹: «اکثر برنامه‌ها زمانی برگزار میشه که بیشتر دانشجوها درگیر امتحانات و کلاس هستند».

۳. قوانین اداری و رویکردها

عدم هماهنگی میان بخشهای مختلف: مهم‌ترین رکن هر سازمان، داشتن قوانین شفاف و قابل اجراست؛ به گونه‌ای که افراد ذی‌صلاح بتوانند آن را در فرایند فعالیتها و برنامه‌های سازمان به اجرا درآورند (اسلامی شعبیره و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۱). مواجهه مستمر دانشجویان با بخشهای مختلف اداری، جهت‌گیری‌های اصلی انجمنها و تشکلهای آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تعاملات و روابط سازمانی سازنده‌ای میان مسئولان دانشگاه با دانشجویان عضو انجمنها صورت نمی‌گیرد. مصاحبه با مشارکت‌کنندگان حاکی از آن است گاه لابی‌گری‌های درون و برون‌سازمانی به منظور اخذ مجوز برای برنامه‌ها لازم است.

مصاحبه‌شونده ۱۴: «هماهنگی فعالیتی که به طور عادی و طبق اصول ۲-۳ روز کاری زمان می‌برد توسط مسئولین سهل‌انگارانه انجام می‌شود و مدام میان مسئولین بخشهای مختلف پاسخ کاری می‌شویم».

مصاحبه‌شونده ۳: «برای اینکه به فعالیت بتونیم اجرا کنیم چندین روز باید بین بخش‌های مختلف دانشگاه بریم و بیایم، یکی موافقت میکنه، یکی رد میکنه، اصلاً معلوم نیست مسئولیت انجمنها با کدوم بخش هست».

فرایند زمان‌بر گرفتن مجوز: تصمیمات فردی، امور غیر رسمی، همکاری نکردن با تشکلهای، تعاملات ناقص و ...، اخذ مجوز برگزاری برنامه‌های انجمنها و تشکلهای را با معضل

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی ... ♦ ۱۲۹

زمان مواجه می‌کند؛ در حالی که برخی برنامه‌های پیشنهادی انجمنها و تشکلهای، در زمان پیش‌بینی شده اهمیت و جذابیت دارند. طولانی شدن روند اخذ مجوز تأثیر منفی بر روحیه و انگیزه دانشجویان برای ادامه فعالیت‌هایشان در انجمنها و تشکلهای می‌گذارد.

مصاحبه‌شونده ۱۷: «معضلات گسترده‌ای که برای اخذ مجوز وجود دارد هم عاملی اساسی است. قوانینی که سخت‌تر و سخت‌تر می‌شوند. آوردن استاد خارج از دانشگاه، حتی برگزاری برنامه‌هایی کاملاً دانشجویی باید به نحوی باشد که همراهی تعداد زیادی از مسئولان دانشگاه را با خود داشته باشد».

مصاحبه‌شونده ۱۵: «به دلیل اینکه گرفتن مجوز برای برنامه‌های جدید چالش‌برانگیز است، کانونها و انجمنها ناچار می‌شوند که برنامه‌های همیشگی را برگزار کنند تا صرفاً اعلام موجودیت خودشان را استمرار ببخشند».

مشکلات مالی: هر ساله بخش قابل توجهی از بودجه فرهنگی کشور به سازمانها و نهادهای فرهنگی اختصاص می‌یابد (نامداری پژمان و همکاران، ۱۴۰۱: ۹۲). اما همواره عمده مسائلی که اعضای انجمنها در برگزاری برنامه‌ها با آن مواجه می‌شوند، مشکلات مالی است. هدر رفتن امکانات فیزیکی و اتلاف منابع در بخشهای دیگر، انجمنها و تشکلهای را در ارائه مباحث فرهنگی با محدودیت روبه‌رو ساخته است.

مصاحبه‌شونده ۱۳: «بها ندادن به دلیل عدم بودجه برای انجام امور فرهنگی و علمی».

مصاحبه‌شونده ۶: «معضلات مالی هم بسیار قابل توجه است. بودجه‌ای که به نشریات، اساتید و امور فرهنگی در نظر گرفته شده، عملاً به این بخشها اختصاص نمی‌یابد».

رویکردها و دیدگاههای نادرست به انجمنهای علمی و کانونهای فرهنگی-اجتماعی: دیدگاهها و نگرشها به فعالیتهای انجمنها و تشکلهای اغلب منفی است و فعالیتهای اعضا را نشانگر اتلاف منابع، هدر رفتن امکانات فیزیکی و انسانی می‌دانند. به نظر می‌رسد داشتن اهداف فرهنگی در یک سازمان به تنهای کافی نیست؛ این اهداف باید در باور تمامی دست‌اندرکاران امور فرهنگی سازمان نفوذ کرده باشد.

مصاحبه‌شونده ۱۱: «کم توجهی به کارهای فرهنگی هم رویکردی است که نه تنها در سطح دانشگاه، بلکه به طور کلی در سیاستگذاری‌ها نیز دیده می‌شود. توجه به فردی که موفقیت‌های درسی دارد، بیشتر است، تا کسی که در امور فرهنگی رتبه داشته».

مصاحبه‌شونده ۱۸: «گاهی اوقات دانشجو زمانی که با امور فرهنگی دانشگاه همکاری می‌کند، از سمت دانشجویان دیگر برچسب می‌خورد. در نتیجه اگر کسی فکر همکاری هم داشته باشد از این کار دوری خواهد کرد».

راهکارها

پس از انجام مصاحبه‌ها و تحلیل آنها در خصوص راهکارهای افزایش علاقه دانشجویان معلمان به فعالیت در تشکلهای دانشجویی، در مجموع راهکارهای ذیل به عنوان تجربه زیسته مورد تأکید قرار گرفت.

اصلاح فرایند اداری و قوانین: سیاستگذاری‌های فرهنگی و قوانین و مقررات تنظیم شده در عرصه فرهنگی، عامل تعیین کننده موفقیت یا عدم موفقیت برنامه‌های فرهنگی اند. محیط قانونی بر عملکرد تربیت معلم و نحوه آموزش و آماده سازی دانشجویان معلمان اثرگذار است. برنامه راهبردی فرهنگی، با نگاه به حال و آینده و احصای فرصتها و تهدیدها و با تأکید بر نیازهای فراگیران و جامعه، مسیری روشن در پیش روی مسائل فرهنگی قرار می دهد و ساختار فرهنگی دانشگاه می تواند بر اساس آن به اهداف تصریح شده دست یابد. (نامداری پژمان و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۶)

بنا بر نتایج به دست آمده، برخی قوانین تأثیر نامطلوبی بر برنامه های فرهنگی داشته اند. بر همین اساس، پیشنهاد می شود مشخص شود که هر برنامه چه نسبتی با اهداف کلان و عملیاتی دارد تا امکان فاصله گرفتن از برنامه راهبردی به حداقل برسد. حذف نامه نگاری های غیر ضروری، کم کردن مراحل اداری و قانونی، حس مسئولیت پذیری دست اندرکاران دانشگاه و حذف قوانین محدود کننده، بر تسریع روند برگزاری فعالیتهای فرهنگی اثرگذار خواهند بود. بدین ترتیب، عامل زمانبر بودن فعالیتها که در یافته های پژوهش به عنوان یک عامل محدود کننده فعالیتهای اعضای انجمنها و تشکلهای آنها اشاره شد، مرتفع خواهد شد.

کیفیت بخشی به برنامه های فرهنگی: بنا بر یافته های پژوهش، فعالیتهای فرهنگی محدود، تکراری و فاقد کیفیت نمی توانند نیاز دانشجویان معلمان و علائق آنان را تأمین کند. در کیفیت بخشی به برنامه های فرهنگی، نیازسنجی در بُعد «علائق» و «نیازهای حرفه ای و شغلی» دانشجویان مطرح می شود. شناخت دانشجویان از ابعاد مختلف، از جمله علائق و نیازهای حرفه ای و شغلی، زمینه را برای برنامه ریزی مناسب با ویژگی های آنان فراهم می کند. شناخت علائق، انگیزه ها، تجارب اجتماعی و روانی دانشجویان معلمان، از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت برنامه های فرهنگی است، که می بایست پیش از برنامه ریزی از آنها آگاهی یافت. نیروی حرکت انسان به سمت فعالیت، نیاز اوست و اگر انسان به چیزی احساس نیاز نکند، به سمت آن حرکت نخواهد کرد. بر اساس هرم نیاز مازلو، برنامه های فرهنگی در سطح خود شکوفایی و نیازهای سطح بالای انسانی قرار دارند. بنابر این، نیازسنجی از دانشجویان معلمان به منظور

کیفیت بخشی به فعالیتهای فرهنگی ضروری می نماید. اگر دانشجویان به برنامه ای احساس نیاز کنند یا برنامه ای با توجه به خواست و نیاز آنان طراحی شود، به صورت داوطلبانه در آن شرکت خواهند کرد. علاوه بر علایق، دانشجومعلمای عنصر اصلی سیستم تربیت معلم محسوب می شوند و می بایست تمامی اقدامات و سیاستها در راستای دستیابی آنان به شایستگی های پیش بینی شده در اساسنامه دانشگاه فرهنگیان در نظر گرفته شود. برای کیفیت بخشی به فعالیتهای فرهنگی پیشنهاد می شود برنامه های فرهنگی با توجه به شرایط، نیازها و اقتضائات دانشجومعلمای تنظیم و اجرا شود و در همین راستا، پیشنهاد می شود نظرات دانشجویان به صورت مستقیم و غیر مستقیم مبنای عمل قرار گیرد و برنامه های فرهنگی با سیاستگذاری توسط دانشجویان و مشارکت آنها انجام شود.

همکاری مسئولان و اساتید: براساس یافته های به دست آمده، پیشنهاد می شود مسئولان و دست اندر کاران دانشگاه در امور فرهنگی، به عنوان متولیان اصلی کار فرهنگی در دانشگاه، در فعالیتهای فرهنگی همکاری داشته باشند. استفاده از استادان مشاور فرهنگی و همکاری اساتید توانمند و خوشنام، عامل تقویت کننده مشارکت دانشجومعلمای در فعالیتهای فرهنگی خواهد بود.

اطلاع رسانی و آگاهی بخشی و ارائه تسهیلات: آگاهی بخشی صحیح و اطلاع رسانی کارآمد در افزایش مشارکت دانشجومعلمای اثرگذار خواهد بود. پیشنهاد می شود تبلیغات فعالیتهای فرهنگی به صورت گسترده صورت گیرد و از ظرفیتهای فضای مجازی و بسته های تشویقی استفاده شود. همچنین با برگزاری جلسه معارفه و اشاره به فعالیتهای سالهای گذشته و افتخار آفرینی دانشجویان فعال در زمینه های مختلف، اشتیاق دانشجویان را برانگیخت. برای اطلاع رسانی و آگاهی بخشی از فعالیتها و برنامه های فرهنگی، بخشنامه ها و نصب پوستر، تضمین کننده مشارکت حداکثری دانشجویان نخواهد بود.

د) جمع بندی و نتیجه گیری

با توجه به مباحث مطرح شده می توان اذعان داشت که نقش و رسالت دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلمان فکور، بی بدیل است و دانشجومعلمانی که از این دانشگاه فارغ التحصیل می شوند، به عنوان سکانداران تعلیم و تربیت کشور، اثر خود را در جامعه به صورت غیر مستقیم و در مدرسه به شکل مستقیم در تربیت نسل موحد باقی خواهند گذاشت و میراث فرهنگی را از این طریق منتقل می کنند. کانونهای فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی در دانشگاه به عنوان تشکیلاتی خودجوش، محمل مناسبی برای رشد و پیشرفت دانشجومعلمای

برای ایجاد تحرک و پویایی و اجرای برنامه‌های مختلف در دانشگاه است. چنانچه مسئولان برای عملکرد و برنامه‌های این انجمنها و کانونها در دانشگاه اهمیت قائل شوند، به نوعی می‌توانند فضای همدلی و شکوفایی استعدادهای دانشجویان را فراهم کنند. تجربه نشان داده چنانچه برنامه‌ها و فعالیتهای مختلف بر مبنای نظرات و تجارب زیسته و مبتنی بر علایق دانشجومعلم تدارک و برنامه‌ریزی شود، به نوعی می‌توان به سمت اهداف تعیین شده برای رشد و شکوفایی آنان حرکت کرد. در این راستا، پژوهش حاضر در صدد بود تا مبتنی بر تجارب زیسته دبیران کانونهای فرهنگی-اجتماعی و انجمنهای علمی، ابتدا به بررسی تجارب زیسته آن از شرکت در فعالیتهای و برنامه‌ها بپردازد و در ادامه، راهکارهای پیشنهادی آنان را در راستای ترغیب دانشجومعلم به فعالیت کانونهای فرهنگی-اجتماعی و انجمنهای علمی احصا کند.

دبیران کانونها موارد متعددی را از عدم مشارکت و استقبال دانشجومعلم در برنامه‌ها و فعالیتهای بیان کردند. در بخش مربوط به مشارکت اندک دانشجومعلم، به عللی نظیر عدم آگاهی از برنامه‌های انجمنها و کانونها و عدم هماهنگی میان اعضا و همچنین عدم مسئولیت‌پذیری آنان و... اشاره کردند. در زمینه ماهیت برنامه‌های انجمنها و کانونها نیز عدم جذابیت و برنامه‌های تکراری و همچنین کیفیت و زمان‌بندی نامناسب را از علل عدم مشارکت دانستند. دبیران کانونها اذعان داشتند که قوانین اداری و رویکردها نیز در این زمینه اثرگذار بوده است و مواردی همچون: عدم هماهنگی میان بخشهای مختلف اداری، فرایند اخذ مجوز و مشکلات مالی و در نهایت، رویکردها و دیدگاههای نادرست به انجمنها و کانونها، از مهم‌ترین آن علل بوده است.

در خصوص راهکارهای مشارکت بیشتر دانشجومعلم به انجام فعالیت یا اجرای برنامه‌ها در کانونهای فرهنگی-اجتماعی و انجمنهای علمی نیز تجارب آنان نشان از این دارد که اصلاح قوانین و مقررات اداری دست و پاگیر می‌تواند تحرک و پویایی را به فعالیتهای برگرداند. از دیگر راهکارهای اشاره شده، کیفیت بخشی به برنامه‌های کانونها و انجمنها است که می‌توان آن را از طریق نیازسنجی و افکارسنجی مطابق با علایق دانشجومعلم دنبال کرد. همکاری مسئولان دانشگاه و اساتید و اطلاع‌رسانی از امتیازات و تشویقی‌های لازم می‌تواند به غنابخشی اجرای برنامه‌ها کمک کند.

پیشنهاها

مبتنی بر یافته‌های به دست آمده، می‌توان اقدامات ذیل را به صورت عملی پیشنهاد داد تا سیاستگذاران و ذی‌نفعان با در نظر گرفتن آنها و اصلاح روند و رویه‌ها، به تحرک و پویایی دانشگاه و دانشجومعلم‌ان کمک کنند.

- آیین‌نامه انجمنهای علمی و کانونهای فرهنگی - اجتماعی نیازمند به‌روزرآوری می‌باشد که لازم است مسئولان امر این موضوع را در دستور کار خود قرار دهند.
- پیشنهاد می‌شود تا در کارپوشه فرهنگی دانشگاه فرهنگیان، برای دانشجومعلم‌ان امتیازهای ویژه برای فعالیت در کانونها فرهنگی - اجتماعی و انجمنهای علمی برای برنامه‌های خلاق در نظر گرفته شود.
- پیشنهاد می‌شود تا مسئولان دانشگاهها نسبت به حمایت مالی بیشتر از تحرکات دانشجویی در انجمنها و کانونها مباردردت ورزند و بسترهای قانونی لازم را برای اجرای برنامه‌ها و فعالیتها فراهم آورند.
- یکی از عوامل مشوق در مشارکت حداکثری دانشجومعلم‌ان، حضور اساتید در برنامه‌هاست؛ لذا پیشنهاد می‌شود اعضای هیئت علمی و اساتید در این برنامه‌ها حضور داشته باشند.
- پیشنهاد می‌شود تا پژوهشگران و محققان به بررسی تجارب زیسته دبیران کانونهای فرهنگی و انجمنهای علمی دیگر دانشگاهها در سراسر کشور پردازند تا برای چالشهای مشترک، راه حلی اساسی یافت شود.

منابع

- آیین‌نامه انجمنهای علمی دانشجویی (۱۳۸۷). وزارت علوم تحقیقات و فناوری.
- آیین‌نامه کانونهای فرهنگی دانشجویان دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی (۱۳۸۸). وزارت علوم تحقیقات و فناوری.
- آیین‌نامه نحوه تشکیل و شرح وظایف کمیسیون انجمنهای علمی ایران (۱۳۹۷). وزارت علوم تحقیقات و فناوری. موضوع ماده ۴؛ دویست و شصت و دومین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- ابوالحسنی، سید رحیم (۱۳۸۸). «کارکردهای تشکلهای دانشجویی». سیاست (مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی)، دوره سو نهم، ش ۴: ۲۳-۱.
- احمدی هدایت، حمید (۱۴۰۲). جستاری پیرامون آموزش مجازی در بستر پساپدیدارشناسی. تهران: دانشگاه فرهنگیان.
- اسلامی شعبجره، روح‌الله؛ رحمان سلیمانپور و ملیحه تابعی (۱۴۰۰). «آسیب‌شناسی انجمنهای علمی دانشجویی از منظر رویکرد کارکردگرایانه (انجمنهای علمی دانشگاه فردوسی مشهد)». مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ش ۱۰ (۴): ۱۰۹۱-۱۰۶۱.
- امیریان‌زاده، مژگان؛ پریوش جعفری و نادرقلی قورچیان (۱۳۹۰). «نقش انجمنهای دانشجویی در بالندگی رهبری دانشجویان دختر و پسر». رهبری و مدیریت آموزشی، سال پنجم، ش ۱: ۴۶-۲۵.
- باقری، یوسف؛ حسن اسدی و مهرزاد حمیدی (۱۳۸۸). «مطالعه نگرش دانشجویان نسبت به عملکرد نگرش دانشجویان نسبت به عملکرد انجمنهای ورزشی دانشجویی ورزشی دانشگاههای شهر تهران». مدیریت ورزشی، ش ۳: ۹۵-۷۵.
- بشارت‌نیا، عاطفه و حسین طوسی معتمد (۱۳۹۹). «بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت دانشجویان در فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه غیر انتفاعی حکیم نظامی قوچان». مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری. سال دوم، ش ۵: ۵۶-۲۹.
- پرهوده، فرزاد؛ نصرالله عرفانی و فریاد پرهوده (۱۴۰۱). «تأملی بر رویکرد پژوهش کیفی با تأکید بر روایی و پایایی». پویش در آموزش علوم انسانی (دانشگاه فرهنگیان)، ش ۲۸ (۳): ۴۴-۱۹.

واکاوی تجربه زیسته دبیران کانونهای فرهنگی ... ♦ ۱۳۵

- رنجبران، داود (۱۳۹۴). «بررسی میزان تفاوت توانایی بالقوه و بالفعل تشکلهای دانشجویی در تأثیرگذاری مهندسی فرهنگی در دانشگاه از نگاه دانشجویان». فرهنگ در دانشگاه اسلامی. سال پنجم، ش ۱: ۵۵-۳۷.
- زارعی متین، حسن و ناصر توره (۱۳۸۶). «دانشگاه و هویت دانشجویی». دانشگاه اسلامی، سال یازدهم، ش ۳: ۹۵-۷۷.
- زمانی، عشرت (۱۳۸۶). «آشنایی با کارکردهای انجمنهای علمی دانشجویی و مقایسه عملکرد انجمنهای رشته‌های مهندسی با سایر رشته‌ها». آموزش مهندسی ایران، ش ۹ (۳۵): ۵۵-۸۱. doi: 10.22047/ijee.2007.561
- سراج‌زاده، حسین و جمال ادهمی (۱۳۸۷). «بررسی تفاوت‌های قومیتی دانشجویان از نظر فعالیت در کانونهای فرهنگی دانشگاهها». تحقیقات فرهنگی ایران، ش ۱ (۲): ۱۵۸-۱۳۵. doi: 10.7508/ijcr.2008.02.006
- شادمان‌فر، محمدحسین؛ محمدحسین علیپور و مجتبی حسینی قره‌تپه (۱۴۰۱). «ارائه تصویر مطلوب بسیج دانشجویی تراز مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری». مطالعات راهبردی بسیج، ش ۲۵ (۹۶): ۲۱۷-۱۸۹.
- شارع‌پور، محمود و محمد فاضلی (۱۳۸۵). «کارکردهای علمی انجمنهای دانشجویی (مطالعه موردی در دانشگاههای گیلان، مازندران و تهران)». مجله مطالعات اجتماعی ایران، ش ۱ (۲): ۸۲-۶۲.
- شیری، حامد و ابوالفضل مرشدی (۱۳۸۹). «کانونهای فرهنگی - هنری و توسعه سرمایه اجتماعی؛ بررسی میزان و اشکال سرمایه اجتماعی کانونهای فرهنگی و هنری دانشگاههای تهران». جامعه‌شناسی کاربردی، ش ۲۱ (۴): ۱۷۶-۱۴۵.
- طهماسبی بلوک‌آباد، رضا و سید مجتبی کمیلی‌فرد (۱۳۹۵). «ارائه الگوی عملکرد برای تشکلهای دانشجویی بر اساس بیانات مقام معظم رهبری». مطالعات راهبردی بسیج، ش ۱۹ (۷۲): ۳۱-۵۵.
- عین‌القضاتی، پیمان؛ حسن خیری و محمدحسین پوریانی (۱۴۰۱). «تحلیل جامعه‌شناختی عوامل سیاسی، اقتصادی مؤثر بر جنبش دانشجویی پس از انقلاب اسلامی (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۹)». پژوهشهای انقلاب اسلامی، ش ۱۱ (۲): ۱۰۱-۷۷.

- فضل‌الهی قمشی، سیف‌اله (۱۳۹۴). «مسئولیت‌پذیری دانشجویان؛ عوامل تأثیرگذار و اولویتها». *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ش ۵ (۱۶): ۳۴۶-۳۲۷.
- میرزایی، حسین؛ مجتبی میرزایی و توحید علیزاده (۱۳۹۷). «مطالعه عوامل تأثیرگذار بر تقویت مشارکت اجتماعی دانشجویان در انجمنهای علمی دانشجویی (مورد مطالعه: انجمنهای علمی دانشگاه فردوسی مشهد)». *جامعه‌شناسی ایران*، ش ۱۹ (۲): ۱۶۹-۱۵۴.
doi: 10.22034/jsi.2019.36919
- نامداری پژمان، مهدی؛ صوفیا زارع بازقلعه، سیده فاطمه موسوی تازه‌آبادی و برزو مروّت (۱۴۰۱). «بررسی راهکارهای افزایش مشارکت دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در فعالیتهای فرهنگی - اجتماعی». *پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی*، ش ۱۲ (۲۶): ۱۰۴-۶۱.
- Dilthey, W. (1985). **Poetry and experience** (Vol. 5). Princeton: Princeton University Press.
- Abolhassani, S.R. (2009). "The Functions of Student Organizations". *Political Quarterly*, 39(4): 1-23.
- Ahmadi Jedayat, H. (2023). **Investigation on: postphenomenological based virtual education**. Tehran: Farhangian University Press.
- Amirianzadeh, M.; P. Jafari & N. Ghorchian (2011). "The role of student associations in the development of leadership in male and female students". *Quarterly Journal of Educational Leadership and Management*, 5(1): 25-46.
- Bagheri, Y.; H. Asadi & M. Hamidi (2009). "The Study of Students' Attitudes towards the Performance of Sport Associations of Universities of Tehran". *Sport Management Journal*, 1(3): 75-95.
- Besharatnia, A. & H. Tousi Moetamed (2020). "Investigating the factors affecting students' participation in cultural and social activities of Hakim Nezami Non-Profit University of Quchan". *Quarterly Journal of Studies and Research in Behavioral Sciences*, 2(5): 29-56.
- Eslami, R.; R. Soleymanpour & M. Tabei (2021). "Pathology of Student Scientific Associations According to the Theory of Functionalism (Scientific Associations of Ferdowsi University of Mashhad)". *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 10(4): 1061-1091. doi: 10.22059/jisr.2021.307529.1097
- Eynalghozati, P.; H. Kheiri & M.H. Pouryani (2020). "Sociological analysis of political and economic factors affecting the student

- movement after the Islamic Revolution (from 1978 to 2020). *Islamic Revolution Research*, 11(2): 77-101.
- Fazlollahi Ghamshi, S. (2015). "Students Responsibility, Factors and Priorities". *Culture in Islamic University*, 5(16): 327-346.
  - Ministry of Science, Research and Technology. (2009). *Regulations of student scientific associations*. Tehran, Iran
  - Ministry of Science, Research and Technology. (2009). *Regulations for university and higher education institute students' cultural centers*. Tehran, Iran
  - Ministry of Science, Research and Technology. (2018). *Regulations for the formation and duties of the Iranian Scientific Associations Commission* (No. 4 of the 262nd session of the Cultural Revolution Supreme Council). Tehran, Iran
  - Mirzaei, H.; M. Mirzaei & T. Alizadeh (2018). "Studying the Factors Affecting Social Participation in Student Associations (Case Study: Ferdowsi University of Mashhad)". *Iranian Journal of Sociology*, 19(2): 154-169. doi: 10.22034/jsi.2019.36919
  - Namdari Pejman, M.; S. Zare Bazqaleh, S.F. Mousavi Tazehabadi & B. Morovat (2022). "Investigating methods to increase the participation of Farhangian University students' in socio-cultural activities". *Bi-Quarterly Journal of Cultural Guardianship of the Islamic*, 12(26): 61-104.
  - Parhoodeh, F.; N. Erfani & F. Parhoodeh (2022). "A reflection on the qualitative research approach with emphasis on validity and reliability". *Pouyesh in Humanities Education*, 8(28): 19-44.
  - Ranjbaran, D. (2015). "Effects of Potential and Practical Abilities of Student's Societies on Cultural Engineering in Universities(Based on Student's Views)". *Culture in Islamic University*, 5(14): 37-54.
  - Serajzadeh, H. & J. Adhami (2008). "Ethnic Differences of University Students with Respect to the Activity in Student Societies". *Journal of Iranian Cultural Research*, 1(2): 135-158. doi: 10.7508/ijcr.2008.02.006
  - Shadmanfar, M.H.; M. Alipur & M. Hosni Qara Tepe (2022). "Presenting a favorable image of student mobilization based on the statements of the Supreme Leader". *Basij Strategic Studies*, 25(96): 189-217.
  - Sharepour, M. & M. Fazeli (2006). "Scientific functions of student associations (A case study in the universities of Gilan, Mazandaran, and Tehran)". *Iranian Journal of Social Studies*, 1(2): 62-82.

- Shiri, H. & A. Morshedi (2010). **"Cultural and artistic centers and developing social capital (The study of social capital forms in the cultural and artistic centers of Tehran's universities)"**. *Journal of Applied Sociology*, 21(4): 145-176.
- Tahmaseby, R. & M. Komeilyfard (2016). **"Provide a performance model for student organizations based on the statements of the Supreme Leader"**. *Basij Strategic Studies*, 19(72): 31-55.
- Zamani, E. (2007). **"Familiarity with the Functions of the Scientific Student Associations and Comparing Them with Engineering societies at the Isfahan University"**. *Iranian Journal of Engineering Education*, 9(35): 55-81. doi: 10.22047/ijee.2007.561
- Zarei Matin, H. & N. Toureh (2007). **"University and student identity"**. *Islamic University Quarterly*, 11(3): 77-95.